

מבט על, גיליון 887, 5 בינואר 2017

דו"ח פיגועי התאבדות 2016 – השנה הקטלנית ביותר

אילנה קריכלי, יותם רוזנר, אביעד מנדלבאום ויורם שוייצר

שנת 2016 הייתה הקטלנית ביותר בתחום טרור המתאבדים, המשמש אחד הכלים המרתיעים והיעילים ביותר לקידום יעדיהם הפוליטיים של ארגוני הטרור, מאז החלו להפעילו בראשית שנות השמונים של המאה הקודמת.

בשנת 2016 תועדו ברישומי תכנית המחקר "טרור ולוחמה בעצמות נמוכה" במכון למחקרי ביטחון לאומי כ-469 פיגועי התאבדות, שבוצעו ב-28 מדינות בידי כ-800 מפגעים מתאבדים, ואשר גרמו למותם של כ-5650 בני אדם. לכאורה, מדובר בנתונים הדומים לאלו שנרשמו בשנת 2015, שבה בוצעו כ-452 פיגועי התאבדות על ידי 735 מפגעים, אולם השנה חלה עלייה ניכרת במספר ההרוגים (כ-5650 הרוגים השנה לעומת כ-4330 הרוגים בשנה שעברה) ובמספר הפצועים (כ-9480 פצועים ב-2016 לעומת כ-8800 ב-2015). כמו כן, הגיע לשיא מספר המדינות בהן בוצעו פיגועי התאבדות (28 השנה לעומת 22 ב-2015). יש לציין כי 'המדינה האסלאמית' הצהירה על ביצוע של מאות פיגועי התאבדות נוספים לאלה שתועדו בדו"ח זה, אולם לרבים מהפיגועים הללו לא היה כיסוי בתקשורת ממקורות בלתי תלויים או עדות בשטח, ועל כן הם לא נכללו ברישום. (בספירתנו נכללים פיגועים על סמך לפחות שני מקורות בלתי תלויים; דיווחים רבים מופצים על ידי ארגונים המבקשים להאדיר את שמם, ואם אלה אינם מאומתים הם אינם נספרים; מתקפות משולבות על מספר יעדים המבוצעות במקביל נספרות כאירוע אחד).

'המדינה האסלאמית' ממשיכה להוות הגורם המוביל בביצוע פיגועי התאבדות בעולם והיא אחראית באופן ישיר ועקיף (באמצעות ארגונים שנשבעו לה אמונים וצורפו לשורותיה), לכ-70 אחוזים (322) מכלל פיגועי ההתאבדות בעולם. בדומה לשנים הקודמות, המזרח התיכון ממשיך להיות המוקד העיקרי לפיגועי התאבדות. לעומת זאת, חלה ירידה קלה בתכיפות טרור המתאבדים באזור דרום אסיה וירידה משמעותית בתכיפותם באזור אפריקה. מעורבותם של נשים בטרור המתאבדים המשיכה לבלוט גם השנה, באופן המצביע על התבססות נכונותן לקחת חלק בפעילות זו. כמו כן, השנה התגברו מאמצי 'המדינה האסלאמית' וגורמים הפועלים בהשראתה לייצא את טרור המתאבדים לאירופה.

וביתר פירוט: בשנת 2016 חלה במזרח התיכון עלייה של כ-45 אחוזים במספר פיגועי התאבדות, לעומת השנה הקודמת (298 פיגועים ב-2016 לעומת 207 ב-2015), וכן נרשם גידול משמעותי במספר המתאבדים ובמספר הקורבנות (513 מחבלים מתאבדים וכ-3915 הרוגים ב-2016, לעומת 353 מחבלים מתאבדים ו-2294 הרוגים ב-2015). רובם המכריע של פיגועי ההתאבדות באזור (כ-90 אחוזים) בוצעו בידי 'המדינה האסלאמית' ושלוחותיה.

בעיראק, הלחימה המתמשכת של הכוחות העיראקים המגובים בקואליציה המערבית כנגד 'המדינה האסלאמית', ובייחוד המתקפה שהחלה במאוס 2016 לשחרור שטחים משליטתה, הובילו לעלייה ניכרת במספר הפיגועים והמתאבדים ששיגרה 'המדינה האסלאמית' לעומת השנה שעברה (146 פיגועים השנה לעומת 115 ב-2015). **בסוריה,** שגם בה התרחשה ב-2016 הסלמה ניכרת במלחמת האזרחים נוכח הברוטליות חסרת הרסן של משטר אסד ושותפיו ומעורבותם של כוחות זרים בלחימה, חל גידול של כ-38 אחוזים במספר פיגועי ההתאבדות (55 פיגועים לעומת 40 אשתקד), מרביתם בוצעו בידי 'המדינה האסלאמית' (42 פיגועים) והשאר בידי ארגוני האופוזיציה השונים בהם הארגונים הסלפים-ג'יהאדיסטים. גם בלבנון, המאבק בין כוחות הצבא לבין אנשי

המדינה האסלאמית הביא לעלייה ניכרת בפיגועי התאבדות (28 פיגועים ב-2016 לעומת 13 ב-2015).

עלייה ניכרת במספר פיגועי ההתאבדות חלה ב**טורקיה** (21 פיגועים ב-2016 לעומת 5 ב-2015) וב**תימן** (34 ב-2016 לעומת 13 ב-2015). מעורבותה של טורקיה בלחימה בסוריה, כמו גם החרפת העימות הפנימי עם המיעוט הכורדי במדינה הביאו לכך שהיא הייתה יעד לפיגועי התאבדות קטלניים, הן מצד 'המדינה האסלאמית' (9) והן מצד המחתרת הכורדית (12). ההסלמה ב**תימן** מיוחסת בחלקה לתחרות על הדומיננטיות באזור בין 'המדינה האסלאמית', האחראית ל-13 פיגועים, לבין 'אל-קאעדה בחצי האי ערב' שביצע 14 פיגועים. כמו כן בוצעו פיגועי ההתאבדות בודדים בערב הסעודית (4), במצרים (4), בירדן (2), בתוניסיה, בלבנון, בכווית ובישראל (1 כ"א).

לעומת העלייה במספר הפיגועים שבוצעו במזרח התיכון, חלה ירידה במספר הפיגועים באזור **דרום אסיה** (78 פיגועים ב-2016 לעומת 95 ב-2015), אשר מהווה מזה כעשור זירה מרכזית של פיגועי התאבדות – מרביתם באפגניסטן ופקיסטן. למרות הירידה שחלה השנה במספר פיגועי ההתאבדות באפגניסטן (52 לעומת 69 בשנה הקודמת) ובפקיסטן (20 לעומת 24 לפני שנה), הפיגועים נעשו **קטלניים יותר**, הן באפגניסטן (500 הרוגים ב-2016 לעומת 400 ב-2015), והן בפקיסטן (382 הרוגים ב-2016 לעומת 220 ב-2015). פיגועים נוספים באסיה בוצעו באינדונזיה (3), רוסיה (3), הודו (2), קירגיזסטן (1), סין (1), ובנגלדש (1). מרבית פיגועי ההתאבדות באזור דרום אסיה בוצעו על ידי הטאליבן האפגאני (39), הטאליבן הפקיסטני (12) ו-ג'מעת אל-אחראר' הפקיסטני (5). בנוסף, לראשונה מאז הקמתה, החלה 'המדינה האסלאמית' לבצע פיגועים באזור זה (13 באפגניסטן ו-3 בפקיסטן). ב-8 באוגוסט, במסגרת התחרות הבין-ארגונית נטלו הן 'המדינה האסלאמית' והן 'ג'מעת אחראר' אחריות לפיגוע התאבדות, שאירע בבית חולים במחוז בלוצ'יסטאן וגבה יותר מ-90 קרבנות.

גם באפריקה (המדינות שאינן מוגדרות כחלק מהמזרח התיכון) חלה השנה ירידה של כ-40 אחוזים במספר פיגועי ההתאבדות (86 פיגועים ב-2016 לעומת 144 ב-2015). הגורם העיקרי לכך היה הירידה הניכרת בהיקף הפיגועים שביצע ארגון 'בוקו חראם' **בניגריה** (37 השנה לעומת 96 ב-2015) וב**צ'אד** (פיגוע בודד לעומת 8 ב-2015), עם עלייה יחסית בלבד **בקמרון** (15 לעומת 13 ב-2015). ניתן לייחס ירידה זו להצלחה במערכה נגד 'בוקו חראם' שהוביל המשטר החדש בניגריה בגיבוי הקואליציה האפריקאית AMISON (African Union Mission to Somalia). בסומליה, שבה פעיל זה שנים ארגון 'אל שבאב' המזוהה עם מחנה אל-קאעדה, בוצעו השנה 29 פיגועי התאבדות (לעומת 18 פיגועים בשנה הקודמת), רובם כנגד מטרות צבאיות של כוח AMISON. בנוסף בוצעו ב-2016 3 פיגועים **במאלי** על ידי 'אל-קאעדה במגרב' (לעומת 4 פיגועים שבוצעו ב-2015), ופיגוע בודד בוצע בידי 'המדינה האסלאמית' **בקניה**.

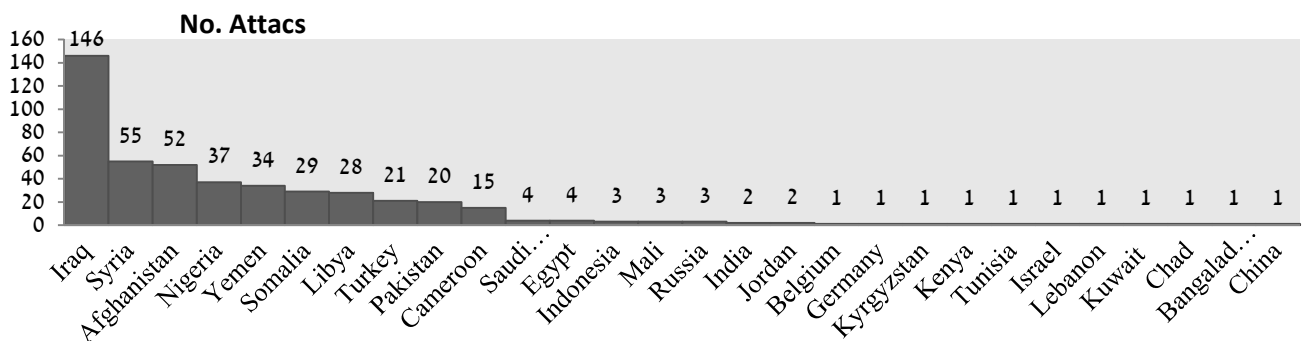
מעורבותן של נשים בפיגועי ההתאבדות המשיכה להיות משמעותית גם בשנת 2016. בשנה זו בוצעו 44 פיגועי התאבדות במעורבות של 77 נשים **בשמונה מדינות ברחבי העולם**, אשר גרמו למותם של כ-400 בני אדם. למרות שנרשמה ירידה ניכרת במספר פיגועי ההתאבדות שבוצעו בידי נשים לעומת מספר השיא ב-2015 (118 פיגועי התאבדות), השנה חלה התעוררות בהפעלת נשים כמתאבדות בעיקר בזירות שבהן הן לא פעלו בעבר – צרפת, אוסטרליה, מרוקו, לוב, בנגלדש ואינדונזיה (רוב הפעולות סוכלו בידי כוחות הביטחון).

גם אירופה המערבית הפכה ב-2016 זירה פעילה יותר בתחום פיגועי התאבדות. ניצני המגמה הסתמנו כבר בשלהי 2015, בסדרת הפיגועים שהתרחשה בפריז בנובמבר והייתה מעין 'יריית פתיחה' למימוש איומה של 'המדינה האסלאמית' להכות בליבה של אירופה. כן בוצעו ב-2016 פיגועי התאבדות בבלגיה ובגרמניה, ולצדם סוכלו מספר ניסיונות לבצע פיגועי התאבדות.

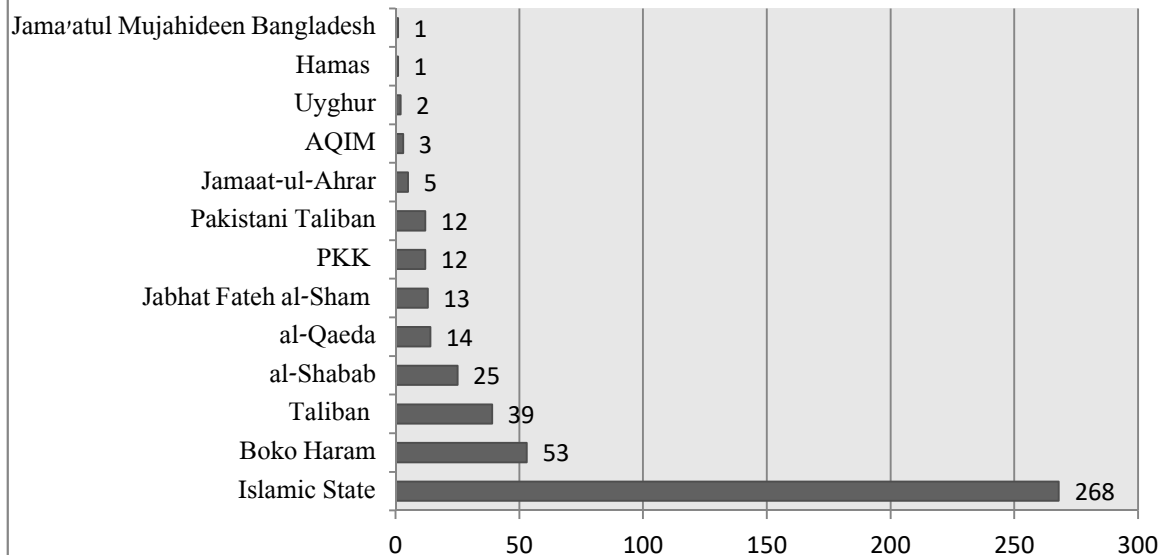
לסיכום, מפת פיגועי ההתאבדות ב-2016 מצביעה על כך שדפוס פעולה זה ממשיך להיות חלק משמעותי באסטרטגית הפעולה של ארגוני טרור רבים, אשר רובם המכריע נמנה על זרם הסלפיה-

ג'האדיה – 'המדינה האסלאמית' ושותפיה, ומחנה אלקאעדה ושותפיו. אלה אימצו את ה'איסתישהאדי' (ההקרבה העצמית בדרך האל) כעיקר אמונה. נוכח ההפסדים הטריטוריאליים של 'המדינה האסלאמית' והתגברות המאמצים הבינלאומיים לסלקה מהאזורים שעליהם השתלטה, ניתן להעריך כי היא ושותפיה לצד גורמי טרור נוספים יגבירו את מאמציהם לבצע טרור רחב היקף ורב נפגעים. נראה כי טרור המתאבדים ישמש לה ככלי מרכזי לביסוס דימויה כבלתי מנוצחת, ליצירת הרתעה כלפי יריביה וכנקמה על הפעילות הבינלאומית נגדה.

In 2016, 469 suicide attacks carried out by 800 perpetrators in 28 countries caused the death of 5650 people.

The Islamic State was responsible for 70% of the attacks in 2016.

2016: 44 suicide bombings carried out by 77 women, resulting in 400 fatalities

